

קונטרס

פרשת שופטים

שנאמרו על ידי

ב"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

פרשת שופטים

דברות קודש בסעודת שבע ברכות אצל בני החתן הגאון ניסן משה שליט"א, בירושלים עיה"ק, פ' שופטים תשנ"ד

- א -

כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלך מארץ מצרים (כ, א)

הספרים הקדושים דקדקו בכאן כמה דקדוקים, ראשית מה שדקדק האגרא דכלה, מה צורך בתיבות "וראית סוס ורכב", הול"ל סתם "כי תצא למלחמה גוי לא תירא מהם".

ב) התחיל בלשון יחיד, "כי תצא למלחמה על אויביך וראית גוי ממך גוי לא תירא גוי המעלך גוי", וסיים בלשון רבים, "והי כקרבתם גוי אתם קרבים גוי".

ג) "והי כקרבתם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם, ואמר אליהם שמע ישראל גוי", התחיל בלשון דיבור, "ודבר אל העם", וסיים בלשון אמירה, "ואמר אליהם", ואח"כ חזר ללשון דיבור, "ודברו השוטרים גוי וישפו השוטרים לדבר גוי והי ככלות השוטרים לדבר גוי".

ד) "ודבר אל העם, ואמר אליהם שמע ישראל גוי", יש לדקדק, דמתחיל בלשון "העם", ומסיים בלשון "ישראל", ואח"כ חוזר אל לשון "העם", "ודברו השוטרים אל העם גוי וישפו השוטרים לדבר אל העם גוי והי ככלות השוטרים לדבר אל העם גוי".

ה) הקשה החת"ס, דהנה הרמב"ם בהל' דעות כתב, וז"ל: דרך בעלי דעה שיקבע לו אדם מלאכה המפרנסת אותו בתחילה ואח"כ יקנה בית דירה ואח"כ ישא אשה שנאי מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, עכ"ל. והקשה החת"ס, הלא בסדר הכתובים כתב תחילה בית ואח"כ כרם ואח"כ אשה, ולמדו חז"ל מזה ד"א בתחילה

יבנה בית ואח"כ כרם ואח"כ ישא אשה כמובא ברש"י, וקשה על הרמב"ם מדברי הש"ס.

(ו) עוד יש לדקדק, דבתוכחה בפי כי תבוא כתיב להיפך, "אשה תארש ואיש אחר ישגלנה, בית תבנה ולא תשב בו, כרם תטע ולא תחללנו", ולכאורה יש להבין שינוי הלשונות.

(ז) הקשה הקי' מהר"א מבעלז זצ"ל, דהנה בפירוש "שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה" פ"י רש"י הקי' "אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם". ולכאורה, להלן על הפסוק "מי האיש הירא ורך הלבב" דרשו חז"ל (מנחות ל"ו ע"א. סוטה מ"ד ע"ב) " שח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו וחוזרין עליה מעורכי המלחמה י". ולכאורה הלא יש לו זכות קריאת שמע.

(א) ויש בזה ד' פירושים במה שאמרו "עבירה היא בידו": א' פ"י רש"י: סח בין תפילה לתפילה ולא בירך על של ראש, אלא סמך על ברכה ראשונה. וכ"כ רבינו יהונתן מלוניל בהל' תפילין. וכתבו בתוס' (מנחות שם), דלפי רש"י דאם בירך לשל ראש, אדרבה מצוה ושכר בידו. ב', הרא"ש בהל' קטנות סי' ט"ו, והר"ן סוף ראש השנה, והאשכול (הל' תפילין סי' כ"ח) כתבו דעבירה היא משום דגורם לברכה שאינה צריכה. ועיין רא"ש פסחים סימן י'. ובשו"ת מהר"י"ל פוסק כהרא"ש. ג', הבעל המאור סוף ראש השנה כתב משום דבעינן הוי' אחת (לשתיהן). וז"ל: מה טעם אמרו סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו, אע"פ ששתי מצוות הן, כיון דכתיב בהו בתפילין של יד ושל ראש "והי' לאות על ירך ולזכרון בין עיניך" (שמות יג, ט), צריך זכירה שתהא תוכף תפילה של ראש לתפילה של יד, כדי שתהא הויה אחת לשתיהן, ואם הסיח דעתו והפליג בדברים ביניהם עבירה היא בידו, עכ"ל. וכ"כ מהרא"י בתרומת הדשן ח"ב סימן קי"ז. ד', הרשב"א בחידושו למנחות שם כתב, דכיון דמצריך קא להניח שניהם, ולהקדים של יד לשל ראש, לכן בעינן שלא יהא היסח הדעת ביניהם ושלא ישיח ביניהם, שהרי אם ישיח ביניהם נמצא שהשני לא תהי' גמר לראשונה, והוה כמי שמניח של ראש בראשונה, ולכך אסור לשוח ביניהם וחוזר עליה מעורכי המלחמה, ע"כ.

ובאור החיים הקי' עה"פ מי האיש הירא וכו' כתב: ורז"ל שיערו העון שיכנס בלבו הפחד ליוצרו שאפילו אין בידו אלא שדיבר בין ישתבח ליוצר חוזר מעורכי המלחמה.

- ב -

ואפשר לומר ע"פ מה שכתב החיד"א על המשנה פ"א דאבות "הם אמרו על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", ופירש ע"פ מה דאמרי בקידושין (דף מ' ע"א) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, והק' בגמ', וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים וטוב לבריות זהו צדיק טוב, ובזה פי' החיד"א על שלשה דברים העולם עומד "על התורה ועל העבודה" זהו "טוב לשמים", "ועל גמילות חסדים" זהו "טוב לבריות", ועליהם נאמר "אמרו צדיק כי טוב" ועליהם העולם עומד.

אמנם יש לפרש קצת באופן אחר, ע"פ מה דאמרינן במס' עירובין (דף ס"ה ע"ב) א"ר אילעי בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו בכיסו ובכעסו, ופי' רש"י: בכוסו, אם דעתו מיושבת עליו בינו, בכיסו, כשנושא ונותן עם בני אדם אם באמונה הוא עושה, בכעסו, שאינו קפדן יותר מדאי. ופי' המהרש"א, דר' אילעי נקט הני ג' דברים שניכר בהם האדם אם הגון הוא, לפי שמדותיו של אדם נחלקים לג' חלקים, והם טוב לשמים וטוב לבריות וטוב לעצמו, וזהו הפי' בכוסו שמיושב בינו ה"ז טוב לעצמו, שמרחק את עצמו מדברים המזיקים לו, בכיסו היינו שנותן ונושא באמונה עם הבריות דהיינו שהוא ניכר בכיסו שהוא טוב לבריות, בכעסו, שאם אינו כועס הוא טוב לשמים, אבל כל הכעוס כאילו עע"ז, וממילא אם אינו כועס ניכר שהוא טוב לשמים, ע"כ פי' המהרש"א.

ולפ"ז אפשר לומר דהיינו ביאור המשנה על שלשה דברים העולם עומד, "על התורה", פי' טוב לשמים, שבזה שהוא לומד תורה הריהו עושה נח"ר בזה להבורא ב"ה, "ועל העבודה" פירשו המפרשים דקאי על עבודת התפילה שהיא במקום הקרבנות, וזהו טוב לעצמו, שהרי רוצה שיתמלאו בקשותיו ולכן הוא מתפלל, נמצא דמתפלל לעצמו, "ועל גמילות חסדים" זו טוב לבריות, שעושה חסד עם אחרים.

- ג -

והנה במשך חיים חיותו של האדם יש בו ג' זמני יציאות, (א) יציאה מרחם אמו לאויר העולם, (ב) יציאה מימי קטנות לימי גדלות, (ג) יציאה מרשות אב לרשות עצמו. ובכל יציאה האדם מקבל עליו עול נוסף לעבודתו. דביציאה ראשונה משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, אבל כל זמן שהוא קטן הרי פטור מכל המצוות רק מחנכין אותו לקיים המצוות, ועיקר חינוך אבות לבנים בימי קטנותם הוא על מדות טובות, להרגילם בגמ"ח וכו', והאבות שומרים הבנים בקטנותם להרחיק מהם דברים המזיקים להם ולהרגילם בדברים המועילים, כי הקטן שאין בו דעת אינו מבחין בין דבר המזיק לדבר המועיל.

וביציאה השני מימי קטנות לימי גדלות הריהו מקבל עול נוסף לעבודתו כיון שהוא מחויב במצוות, ועכשיו הרי כבר מורגל במדות טובות מילדותו, ורק צריך לזרזו בלימוד התורה ובקיום המצוות בסור מרע ועשה טוב, ומעתה יש בו דעת להבחין בין דבר המזיק לדבר המועיל, אמנם יש לו סיוע בעבודתו, דכיון שהוא ברשות אב וכן ברשות ישיבה הריהו סביב למשגיחים ומדריכים מחנכים וראשי ישיבה אשר מלמדים אותו את הדרך אשר ילכון בה ואת המעשה אשר עשון.

נמצא דביציאה ראשונה הריהו בגדר "טוב לבריות", דעיקר החינוך אז הוא על מדות טובות. וביציאה השני אז העיקר הוא "טוב לעצמו", דלבריות הריהו כבר מורגל מימי ילדותו, ולשמים הרי מסייעין אותו בזה, והעיקר שמונח עליו לבד הוא לידע דברים המועילים והדברים המפסידים לו בימי חיותו, כי הרי אינו כ"כ תחת השגחה. ע"ז אמנם יציאה השלישית, שהיא יציאה מרשות אב לרשות עצמו, אזי הרי מקבל עליו שלימות העול, החוט המשולש של טוב לשמים, טוב לעצמו וטוב לבריות. כי אחרי שיצא מרשות האב הרי הוא ברשות עצמו להכריע על כל דבר אם לעשותו או לא, האם הוא טוב לשמים או לא.

ובזה יש לפרש הפסוק "מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' הטוב": כש"מצא אשה" הריהו "מצא" בזה בחי' "טוב", ואיזהו בחינה, על זה סיים הפסוק "ויפק רצון מה' הטוב", שיעשה רק מה שהוא רצון ה' הטוב, שהוא טוב לשמים.

- ד -

וזה צריך לקבל על עצמו בעת נישואין, שבכל דבר ודבר במשך חיים חיותו לא יעשנו אם אין זה רצון ה', ואם הוא רצון ה' יעשנו אפילו שהוא חב לאחרים בזה, כגון שיש לו חבר מונע אותו מלימודו, צריך לעזבו וליקח חבר אחר, הגם שעייז יצער את חברו אם אי אפשר לו בענין אחר, מ"מ כיון שרצון ה' הוא לא לבלות שנותיו ח"ו, ע"כ צריך לעשות בזה רצון ה'. וכן הוא בהנהגת הבית ובכל ענינים במשך החיים, להסתכל רק על מה שהוא טוב לשמים, ואפילו במקום שחב לאחרים.

והלימוד הוא מקידושי אשה, שידוע קושיית הנודע ביהודה שהקשה, היאך אפשר לעשות שליח לקבל קידושין, הלא במה שמקדש את האשה הרי הוא חב לאחרים, שנאסרה לכל העולם, ולפי דעת התוס' (במס' ב"מ) שהתופס לבע"ח אפילו במקום שעשאו שליח אם הוא חב לאחרים לא קנה, א"כ איך אפשר לקדש ע"י שליח. הרי שע"י קידושי אשה הוא חב לאחרים, ואעפ"כ כיון שהוא טוב לשמים שיקדש אשה, אינו מסתכל בזה שחב לאחרים. וכן צריך להיות בכל דבר.

וכמו שפ"י הנועם מגדים, "כי תבנה בית חדש ועשית

(ב) ומבואר בספר תניא קדישא (ע"פ הזהר) דישאל אורייתא וקוב"ה כולא חד, ואין לך התקשרות גדולה להקב"ה מזה הלומד תורה הק', כי הוא חד ממש עם השי"ת. ומשום זה איתא (אבות פ"ג מ"ט) "המהלך בדרך ושונה, ומפסיק ממשנתו כו' מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו", ואיתא במס' נדה (?:) דמי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו הכתוב אומר כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת וגו'.

מעקה לגגך", שפיי, דכשאדם מתחיל לבנות בית חדש לעבודת ה', אזי יש בני אדם שקשה להם מאד הדבר הזה, כיון שהוא לא עושה ככה וכדומה, "ועשית מעקה לגגך", "מעקה" הוא מלשון צרה ועקתא, עיי' אתה עושה לעצמך מעקה, אעפ"כ "לא תשים דמים בביתך", "דמים" לשון שתיקה (לשון דום ודומם), שלא תשתוק ותבטל מעבודת השי"ת, ועיי' "כי יפול הנופל" ממנו יהי נפילה להצד השני.

ובזה יש לפרש דברי הגמרא כתובות רשב"י מרקד אתלת, פיי ששמחתו היתה שעיי' נעשה שלימות של ג' מדות הנ"ל, וזהו "מרקד אתלת".

- ה -

והנה יש ב' סוגי אנשים, יש שהוא גיבור איש מלחמה ותמיד הוא לוחם עם יצרו והוא עובד על עצמו, וכשיוצא אי מן היציאות הללו אומרים לו דברי חיזוק, תדע כי מלחמה יותר גדולה ניתוספה עליך ואל תפחד כי לולי הקב"ה עוזרו לא יוכל לו וחזק ואמץ בעבודתך. אמנם יש שנפלו בדעתם ומתרשלים במלחמתם, להם מדברים דברי קשות, שאם ח"ו לא תתקן את מדותיו ח"ו ינצח היצר ואז אוי לך בעוה"ז ואוי לך בעוה"ב.

והנה במס' ד"א מובא הגירסא "בשלשה דברים אדם ניכר, בכיסו בכוסו ובכעסו", ויש לרמוז בזה, דקאי על ג' ענינים אללו של "בית", "כרס" ו"אשה". "בית" הוא "בכיסו", משא ומתן עם בני אדם, שהוא הבחי' של טוב לבריות, "כרס" זהו "בכוסו", שמיושב בינו, והוא בחי' טוב לעצמו, ו"אשה" הוא "בכעסו", שהוא בחי' טוב לשמים. והולך בהדרגה, טוב לבריות, טוב לעצמו וטוב לשמים, כפיי הסדר שהוא במס' דרך ארץ.

- ו -

והנה הרבי מלובלין פיי כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך, שכשאדם יוצא לרחוב או כיוצא בזה

במקום שהוא נקל לחטוא, יהי כוונתו ומחשבתו שיוצא למלחמה עם יצרו, ועי"ז ינצחנו.

וזהו פירוש הפסוק "כי תצא", אז תהי הכוונה "למלחמה על אויביך", ואז "ונתנו ה' אלקיך בידך".

ויש לפרש לעניננו בדרך זו, "כי כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך", פירוש, כשאתה יוצא אי מגי יציאות הללו שבהם אתה מקבל עול נוסף לעבודתו ית"ש, אזי אם תרצה לנצח במלחמת יצרך, תהי כוונתך בשעת היציאה שהנך יוצא למלחמה "על אויביך", להלחם עם יצרך.

ואומר הכתוב "וראית סוס ורכב", מבואר באור החיים הקדוש דקאי על היצה"ר, ואמר הכתוב "וראית", שקשה עליך הדבר מחמת שלא היית מורגל עד כה להיות ברשות עצמך, אעפ"כ "לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך" ולולא הקב"ה עוזרו לא יכול לו.

ועכשיו מבאר הכתוב הב' סוגי אנשים שהזכרנו. יש המכונים בשם "ישראל", הם המדריגה הגדולה שתמיד לוחמים עם יצרם, להם מדברים בלשון רכה, לשון "אמירה", ויש המכונים בשם "העם", להם מדברים בלשון קשה, בדברי תוכחה על מה שמתרשלים, ונקט אצל "העם" לשון דיבור, וזהו תוכן הפסוק "ונגש הכהן ודבר אל העם".

אמנם מתחילה "ואמר אליהם שמע ישראל", בזה מייחס הדיבור למדריגה הא', ולהם מדברים דברי חיזוק, "אל ירך לבבכם", אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כיון שעומדים תמיד במשמרת עבודה לה' אלקינו, "כדאי אתם שיושיע אתכם".

ואח"כ ייחס דיבורו אל המדריגה הב' המכונה "העם", ולהם אמר "מי האיש הירא", אפילו שח בין תפלה לתפלה חוזר, כיון שמתרשל בעבודה. ולהם מדברים בלשון "דיבור".

ולהם אמר "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו", פי כנ"ל שלא תיקן עדיין מדות בין אדם לחבירו, טוב לבריות,

"לך וישב לביתו", פי' שיעשה תשובה, כמו שפירוש הספרים הקי' שכוונת הפסוק ע"ד המוסר שיעשה תשובה, "פן ימות במלחמה", שלא ינצח יצרו, ועיי'ז "ואיש אחר יחנכנו", שיצטרך לבוא עוד הפעם לתקן, וכמו שפי' הראפשיצער זצ"ל. וכן "מי האיש אשר נטע כרם ולא חילו" קאי על מדת טוב לעצמו כנ"ל. וכן "מי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה", שעדיין לא תיקן המדה של טוב לשמים. והם הגי' מדות שהם בכללות כל המדות, כמו שפי' המהרש"א. והוא בדרך הדרגה, דתנן במס' ד"א בכיסו בכוסו ובכעסו.

- ז -

והנה לענין עונש על מי שלא תיקנם, החמור מענישין אותו תחילה, והחמור שבהן הוא טוב לשמים, ואח"כ טוב לבריות, ואח"כ טוב לעצמו. לכן אצל התוכחה כתיב בדרך החמור שבהן, קודם "אשה", שהוא טוב לשמים, ואח"כ "בית", שלא תיקן הטוב לבריות, ואח"כ "כרם", הטוב לעצמו.

אמנם בדעת הרמב"ם שנקט הסדר קודם "כרם" ואח"כ "בית" ואח"כ "אשה", והקשה החת"ס דהוא לא כסדר הקרא, יש לומר, שהרמב"ם כתב ע"פ הסדר שבמס' עירובין ששם א"ר אילעי בכוסו ובכעסו, נמצא בהדרגה הוא קודם טוב לעצמו, דהיינו "כרם", ואח"כ טוב לבריות, דהיינו "בית", ואח"כ טוב לשמים, דהיינו אשה. וזוהי כוונת הרמב"ם דרך בעלי דעה, פי' אלו האנשים השולטים ביצרם, זהו הדרך שעובדים בהדרגה. ובזה מיושבים כל הדקדוקים שדקדקו בה.

- ח -

ואפשר עוד ליישב בזה קושיית האחרונים על מה שאנו מברכים בשבע ברכות "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, יוצר האדם", על מה ולמה אנו משבחים על יצירת האדם, הא אמרו חז"ל במס' עירובין (דף י"ג ע"ב) נוה לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, וא"כ מהו השבח בזה.

ולהנ"ל יש לומר, דהנה תוסי' שם הקשו, הלא אמרו חז"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שאלמלא חטאו לא היינו בעולם. והקשו, משמע דנוח שנברא, ותירץ, דה"מ בצדיק אז אשריו ואשרי דורו, לכן נוח לו שנברא.

וא"כ יש ליישב דהא בשעת נישואין דהחתן נכנס בשלימות בג' מדות האלו, הלא מקרי צדיק, וכמו שאמרו חז"ל (קידושין דף ל"ט ע"א) אמרו צדיק כי טוב, זהו טוב לשמים ולבריות, שאז נכנס בגדר צדיק, וא"כ אשריו ואשרי דורו. ולכן שפיר בעת שמחת נישואין נכון לברך ולהודות להשי"ת ברכת יוצר האדם.

- ט -

יעזור השי"ת שנזכה כולנו לתקן כל הג' מדות הנ"ל, ובפרט בחודש אלול מובא בשל"ה הקי' "תשב אנוש עד דכא", "דכ"א" ר"ת דירה כרם אשה, יעו"ש. ולדברינו מרומז בזה ג' מדות הנ"ל, שהזמן תשובה עליהם הוא עכשיו. על זה עוד יש לרמז, ד"בית", "כרם" ו"אשה" בגימטריא "אלול תשרי", א"כ הלא כעת הוא מוכשר לשוב ולתקן.

ויה"ר שנזכה לשוב בתשובה שלימה לפניו, ולהכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום, והחתן כלה יזכו לבנות בית נאמן בישראל עם ג' עמודים תורה עבודה וגמ"ת, המרמזים על ג' המדות הנ"ל, כנ"ל, שיזכו לראות בניס ובני בניס עוסקים בתורה ובמצוות, והמחותנים ירוו מהם רוב נחת דקדושה, ושיהי' בית של תורה וחסידות משולבים.

וכל המשמח חתן וכלה בונה מחרבות ירושלים. ויה"ר שכבר יתקנו כל החרבות, ובמהרה נזכה לראות ישועתן של ישראל בביאת גואל צדק, בבי"א.

- ב -

ונגשו הכהנים בני לוי כי במ בחר ה' אלקיך לשרתו וגו'
ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. וכל זקני העיר ההוא
וגו' וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא
ראו. כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ואל תתן דם נקי
בקרוב עמך ישראל ונכפר להם הדם. ואתה תבער הדם
הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה'.

- א -

פירש"י ונכפר להם הדם וכו' שמשעשו כן יכופר להם
העון. והאבן עזרא כתב ואתה תבער הדם הנקי וכו' כי לא
ישפך דם נקי בארצך אם תעשה הישר בעיני ה'.

בבעל הטורים כתב, כפר לעמך ישראל - מכאן שכל ישראל
ערבין זה לזה. כפר לעמך ישראל אשר פדית - ר"ת
בגימטריא זה הכהנים, עכ"ל הבעל הטורים.

בתחילה נקדים כמה דקדוקים:

(א) צ"ב מדוע נגשו הכהנים דייקא, כי במ בחר ה"א לשרתו
וגו', הלא ענין הנרצח של העיר ההיא שייך לכל אנשי העיר,
וא"כ מדוע דוקא הכהנים.

(ב) צ"ב מ"ש ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע, מאי נפקא לן
מינה כאן, בפרשת עגלה ערופה, אם על פיהם יהיה כל ריב
וכל נגע או לאו.

(ג) צ"ב מה שאמרו "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו
לא ראו", מה שייך דבר זה לידיהם ועיניהם של הזקנים.

(ד) צ"ב מהו השייכות של הפסוק כפר לעמך ישראל (אשר
הוא לשון תפילה שאמרו זקני העיר ההוא) לענין הערבות של
כל ישראל ערבין זה לזה.

(ה) סמיכות פסוקים אלו לתחילת פרשת כי תצא, כי תצא
למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך ושבת שביו.

(ו) בכמה שנים קורים פרשה זו בשבת מברכים חודש אלול, ובשאר השנים קורים פרשה זו בשבוע הראשונה של החודש, וצ"ב השייכות בין פרשה זו לחודש אלול.

- ב -

ואפשר לומר בדרך רמז עפימ"ש בספר מטה אפרים (סימן תקפ"א סעיף ח'), וז"ל, נוהגין בכל יום מראש חודש אלול ואילך אחר התפילה אומרים בציבור עשרה מזמורים תהלים, ומתכוונים לגמור כל תהלים קודם ראש השנה, והוא עולה כמנין כפ"ר וכו' עיי"ש, וכ"כ בסידור יעב"ץ.

ועיין בספה"ק אגרא דכלה (צירופי בראשית) שכתב, בראשיית יצורף אותיות ית"ב אר"ש, מנהג ישראל תורה הוא לומר תהלים בכל חודש אלול, ר"ת י'אמרו ת'הלים ב'חודש א'ילול ר'צוים ש'בחיו, עיי"ש.

ובספה"ק עמק המלך (דף ט"ו) הביא מעשה נפלאה איך שעיי אמירת תהלים הציל איש אחד עיר אחת במשך שנים הרבה, וזה לשון קדשו:

"נמצא כתוב כי בשנת קי"ב היה איש מסכן וחסיד, ולא היה כל כך יודע ספר לבד פשוטי המקרא, והיה זקן ונפטר בשיבה טובה, ותוך שלושים יום לפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג, ונדמה לו שהיה עומד לפניו בתכריכין, וספר קטן בזרועו".

"אמר לו החסיד, האינך האיש אשר קברנו אותך ביום פלוני. אמר לו, כן דברת, אני הוא. אמר לו, ומה הספר הזה בידך. אמר לו, ספר תהילים, ובאתי להזהירך שתזהיר את בני הישוב ההוא שהייתי דר בו שיבריתו עצמם מן העיר, וימלטו את נפשם, כי כלתה עליהם הרע, כי כל עוד שהייתי דר בו בחיי ששילמתי וגמרת ספרי תהלים בכל יום זה כמה שנים, בזכות זה האריכו בשלוח וניצולו עד הנה, ומעתה אין מי שיגין עליהם".

"ויהי בבוקר, ותפעם רוחו של אותו חסיד, ושלח שליח מיוחד לשם במכתב והזהירם. והנה מקצתם היראים דברי

חסיד נמלטו וניצולו, ומקצתם נתייאשו מן הפורענות ונשארו שם, ולא השגיתו בדברי החסיד עד שפגעה בהם יד ה'. ומיום ההוא ששמע החסיד דבר זה לא נמנע מלומר ספר תהלים בכל שבוע, על כן אל תרפה ידך ממנו, כי מי שהוא רגיל ודש בו בספר תהלים הוא דוחה כל מיני פורענות וכמה פגעים מעליו ומעל בני ביתו ומעל משפחתו ומכל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ורחמים וחסדים טובות ברכות והצלחות, אשרי הזוכה ומזכה את הרבים", עכ"ל.

ומובא בספר תמימי דרך, מה שאירע בימי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שנגזרה פע"א גזירה בשמים על מושב אחד של ישראל לכליון רח"ל, קרא אליו הבעל שם טוב את חבריו, הצדיקים הנסתרים ר' מרדכי ור' קהת, וטכס עצה כיצד לבטל את הגזירה. והבעל שם טוב עשה עליית נשמה, וראה כי כבר נגזרה גזירה ואין להשיב. בהילוכו בחזרה דרך ההיכלות, ראה בהיכל אחד אור גדול ביותר. התבונן וראה כי זהו היכלו של איש כפרי אחד, שהוא גומר את התהלים חמש פעמים בכל יום, ואותיות התהלים מתנוצצות בהיכל זה. נסע הבעל שם טוב אל הכפרי הזה, ואמר לו:

אילו היית יודע שבעולם הבא שלך תוכל להציל ישוב מישראל, היית עושה זאת?

השיב הכפרי: "אם יש לי עולם הבא, אני נותנו במתנה להצלת אותו ישוב".

ונתבטלה הגזירה בזכות אותו יהודי פשוט, שהיה גומר את התהלים חמש פעמים בכל יום.

רואים אנו מזה גודל כח אמירת תהלים, איך שמבטלת גזירות רעות מעל ראשי עם קודש, וכידוע מצדיקים שפירשו הפסוק (תהלים ק"ו ב') מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, פי' ימל"ל מלשון מוללץ מלילות (ביצה דף י"ב ע"ב), דאם רוצה להכרית את גבורות ה' היינו מדת הדין, אפשר לעשות כן ע"י "ישמיע כל תהלתו", שיגמור כל ספר תהלים, כי אמירת ספר תהלים מכרית את מדת הדין והגבורה, ומעורר מדת הרחמים על ישראל אנס"ו.

- ג -

ועל פי זה נבין שפיר מה שפירש"י על פסוק ונכפר להם הדם וגו' שמשעשו כן יכופר להם העון. פי' דאם יקיימו תיבת "כפר", דהיינו שיגמרו במשך חודש אלול ב' פעמים את ק"נ מזמורי תהלים, כמנין כפ"ר, אז בודאי ייכופר להם העון". והטעם בזה, דהנה אמרו רז"ל שדוד המע"ה ביקש מאת הקב"ה שתהא חשובה אמירת תהלים כעוסק בנגעים ואהלות, והקב"ה מילא בקשתו.

- ד -

והנה איתא בגמרא (ר"ה דף י"ח ע"א) על פסוק (שמואל א' ג') לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה, אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים וכו'. תנו רבנן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה מתין בני י"ח שנה, באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי, אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה וחיו, הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותה משפחת רבן יוחנן על שמו.

נמצא מזה דאפילו אם נגזר גזר דין בשבועה כמו שנגזר על בית עלי, מ"מ ע"י עסק התורה מבטלין הגזירה וכמו שמביא הגמרא העובדא מירושלים במשפחה ההיא שהיתה נקראת משפחת רבן יוחנן.

- ה -

וא"כ, כיון שאמירת תהלים חשובה כהעסק בנגעים ואהלות, א"כ גם אמירת תהלים מכפרת על העוונות ומבטלת כל הגזירות, וזהו הטעם שתיקנו לומר ב' פעמים כל התהלים במשך חודש אלול, כדי שעיי"ז יכופרו עוונות בני ישראל ויתבטלו כל הגזירות מעל ראשיהם.

- ו -

והטעם בפשטות מדוע לא נתקן שנעסוק בתורה יותר בחודש אלול, רק אמירת תהלים, י"ל בפשטות דאמירת

תהלים שייד לכל אדם (משא"כ עסק התורה, דלאו כל אדם הוא בר הכי לזה) וכעובדא הנ"ל של הבעש"ט שאמר שאדם פשוט אי ביטל מעל ישראל את הגזירה.

- ז -

וז"ש רש"י ז"ל "ונכפר להם הדם וכו' שמשעשו כן יכופר להם העון", פי ע"י אמירת כפ"ר מזמורי תהלים (ב"פ כל המזמורים) יכופר להם העון, וע"כ צריכים לומר כפ"ר מזמורים שבתהלים בחודש אלול, טרם נכנסים לימים הנוראים אשר בהם אנו מתפללים על מחילת עוונותינו ועל שנה טובה ומתוקה.

- ח -

ויתבארו בזה דברי האבן עזרא שכתב ואתה תבער הדם הנקי וכו' כי לא ישפך דם נקי בארצך אם תעשה הישר בעיני ה'. פי "הישר" בגימטריא תפל"ה, כמו שכתבו התוס' במסכת חגיגה, ועיקר התפילה שנוכל על ידה להכרית כל הדינים והמקטרגים, הוא ע"י אמירת תהלים כנ"ל.

- ט -

וזהו מה שכתב בעל הטורים כפ"ר לעמך ישראל, מכאן שכל ישראל ערבין זה לזה. פי כפ"ר בגימטריא ש', ב"פ ק"נ מזמורי תהלים, דהטעם שעל כל או"א מישראל לומר בי פעמים תהלים בחודש אלול הוא מחמת הערבות שעל כל אחד מישראל, לבטל מעל כל ישראל כל מיני גזירות קשות ורעות רח"ל, וע"כ כדאי לומר מזמורי תהלים כמנין כפ"ר כנ"ל.

- י -

וזהו ג"כ מ"ש בעל הטורים "כפר לעמך ישראל אשר פדית - ראשי תיבות בגימטריא זה הכהנים", ודקדקנו מה שייכות דבר זה לכהנים. אך י"ל דכהנים רומז למנהיגי העם, כנודע מספה"ק, ורומז הכתוב דדבר זה מוטל על מנהיגי העם, לעורר את ישראל לומר ב"פ תהלים בחודש אלול.

- יא -

גם ידוע דכהנים הם ממדת החסד, וכמאמר הכתוב (דברים ל"ג, ח') וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסיד"ך.

- יב -

ועל פי זה יתיישב קושיא א', מדוע נגשו הכהנים דייקא. ולהנ"ל הכוונה, דכהני"ם רומז למנהיגי העם, ועליהם מוטל הדבר להשגיח על אנשי העיר בכל הענינים, ברוחניות ובגשמיות, וע"כ נגשו לומר ידינו לא שפכו את הדם הזה.

- יג -

וזהו גם ענין "זקני" העיר ההוא, דזק"ן רומז לרחמים, כמו שאמרו רז"ל שבשעת מתן תורה נגלה הקב"ה לישראל בבחינת זקן מלא רחמים. חזינן מזה דזק"ן רומז לרחמים.

- יד -

וזהו ענין "זקני העיר", פי' זקני העיר שעליהם לעורר רחמים על ישראל, מתוודים על זה שידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו, פי' עי"ן היינו עינ"י העדה, שלא היינו בבחינת "עיני" העדה כראוי, שלא תיקננו שיאמרו תהלים ועי"ז לא יארע כלום לאף אחד מאנשי העיר, וכעובדות הנ"ל.

- טו -

ועפ"ז יתבאר מ"ש הכתוב ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע, והקשינו (קושיא ב') מאי נפקא לן מינה כאן אם על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע או לאו.

- טז -

אך להנ"ל י"ל ע"ד הרמז, ריב היינו לריב עם המקטרגים שרוצים לעורר מדת הדין ח"ו על ישראל, דעל צדיקי ומנהיגי העדה מוטל הדבר לריב תמיד עם המקטרגים וללמד זכות על ישראל, וגם לעורר את העם לתשובה ולאמירת תהלים בחודש אלול, וע"כ הזכיר הכתוב כאן "ועל פיהם יהיה כל

ריב", ואם לא יריבו עם המקטרגים צריכים הם לדעת שעליהם מוטל "וכל נגע" ח"ו, דכל מה שיכול לקרות לאיזה אדם בתוך העיר מוטל על עיני העדה לבטל את זה מעיקרא, ע"י תקנות טובות ומועילות לאנשי העיר, שיוכיחו את אנשי העיר ללכת בדרך התורה והיראה, וגם למנוע כל גזירות רעות ח"ו מעל ישראל.

- יז -

ועל דרך זה יתיישב מה שהקשינו (דקדוק ג') במה שאמרו הזקנים "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו", מה שיך דבר זה לידיהם ועיניהם של הזקנים.

אך יש לומר על דרך הרמז, דו"ק ותשכח שבי' התיבות "יד עין", עם האותיות והכולל עולים בגימטריא ק"ן, - והוא רמז נפלא לאמירת ק"ן מזמורי תהלים, דעיי' מבטלים כח הקליפות והמשטינים בימים הנוראים. ויש לומר בדרך רמז, שזקני וכהני העדה התאוננו על זה שלא השתדלנו שיאמרו ישראל אפילו פעם אחת כל ספר תהלים בחודש אלול, וכל שכן ב' פעמים.

- יח -

ויש לומר הרמז בתיבות "את הדם הזה", דג' תיבות אלו עם האותיות בגימטריא תהלים חסר (475), והרמז בזה שהם מתאוננים שהחסירו מלעורר את העם לומר תהלים, ועי"כ תהלים חסר.

- יט -

ועל כן אומרים כעת "כפר" לעמך ישראל, שנשתדל כעת שבני ישראל יאמרו ב' פעמים תהלים כמנין כפ"ר, והטעם בזה, עפ"י שאמרו רז"ל (ויקרא רבה פכ"ה) אם נכשל אדם בעבירה וכו' מה יעשה ויחיה, אם היה רגיל לקרות דף אחד קורא שני דפים ואם היה רגיל לשנות פרק אחד ישנה שנים, עיי"ש.

- כ -

וע"כ התקנה שיאמרו ב' פעמים תהלים, לפי הנ"ל דאמירת התהלים חשובה כעסק בנגעים ואהלות, וע"כ כמו שאמרו רז"ל שהעצה להבעל תשובה הוא שיקרא ב' דפים אם הי' רגיל לקרות דף אחד, כמו כן לגבי אמירת תהלים, שיכפול אמירת תהלים, במקום פעם אחת יאמר את כל התהלים ב' פעמים, ודו"ק.

- כא -

וזהו שאמר הכתוב "ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל", פי' דבזכות אמירת תהלים ב' פעמים לא יהי' דם נקי ח"ו בקרב ישראל, ולא יאונה להם כל און.

- כב -

ועפ"י נבין גם סמיכות פסוקים אלו לפרשת כי תצא (קושיא ד'), כי תצא למלחמה על אויביך, דעיקר אויבי האיש הם הקליפות שרוצים לעורר מדת הדין ח"ו, ועיקר המלחמה נגדם הוא ע"י עסק התורה ואמירת תהלים שמכפרים עבירות האדם, דע"י כפרת העוונות ממילא מתבטלים טענות הקליפות נגד האדם הישראלי, ונתנו ה"א בידך ושבת שביו.

- כג -

ועל כן קורים פרשה זו בשבת מברכים חודש אלול, ובשאר השנים קורים פרשה זו בשבוע הראשונה של החודש, לרמוז דהעיקר בחודש אלול הוא לבטל את מדת הדין ע"י אמירת תהלים ב"פ כמנין כפ"ר, וכנ"ל.

יעזור השי"ת שנזכה לשנה טובה ומבורכת, ויתבטלו כל הדינים מעלינו ומעל כל ישראל בזכות אמירת תהלים שישראל מרבים בהם בימים קדושים אלו, ובזכות אמירת תהלים, תהלות דוד בן ישי, נזכה לביאת משיח בן דוד בב"א, וכאמרנו "בעבור דוד עבדך", פי' בזכות אמירת מזמורי דוד ע"ה, "אל תשב פני משיחך", רק תשלח לנו גואלינו בקרוב בב"א.